

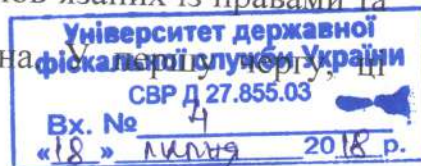
До спеціалізованої вченої ради Д 27.855.03
в Університеті державної фіскальної
служби України
08205, м.Ірпінь, вул. Університетська, 31

ВІДГУК
офіційного опонента Фаринника Василя Івановича
на дисертацію Любавіної Вікторії Петрівни
на тему: «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як
засада кримінального провадження»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова
експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми. Однією із основних умов побудови правової держави в Україні є реформування кримінального процесуального законодавства з урахуванням положень, що закріплюють зміст презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини з метою посилення захисту основоположних прав і свобод усіх учасників кримінального провадження.

Презумпція невинуватості особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, є чи не основною засадою у здійсненні кримінального провадження не лише в Україні, а й у інших державах світу. При цьому це одна з базових демократичних засад кримінального судочинства, яка має самостійне значення і виконує при цьому роль «захисного бар'єру» від незаконного засудження та передчасних суб'єктивних міркувань як учасників кримінального провадження, так і громадськості. Тому не випадково питання, що стосуються дії презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, є актуальними та привертають увагу як науковців, так і правознавців-практиків.

Україна, враховуючи стан євроінтеграційних процесів та ситуацію на Сході нашої країни, має враховувати та дотримуватися всіх вимог, що висувуються їй європейською спільнотою, особливо пов'язаних із правами та основоположними свободами людини і громадянина.

вимоги стосуються удосконалення взаємовідносин між правоохоронними органами і громадянами з тим, щоб уникнути порушень прав та свобод, гарантованих і забезпечених державою.

Водночас, незважаючи на законодавче закріплення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у чинному законодавстві України, відсутня чітка позиція щодо дії та застосування презумпції у регулюванні суспільних, у тому числі й кримінальних процесуальних, відносин, зокрема щодо її сутності, значення та дії і застосування під час досудового розслідування. Недостатня кількість ґрунтовних досліджень та роз'яснень, присвячених дії презумпції невинуватості у кримінальному провадженні, зумовлює відсутність у кримінальній процесуальній науці України до нинішнього часу її чіткої концепції, що не може не позначитися негативно на практичній діяльності слідчих та судових органів, у діяльності яких і є необхідність більш повного впровадження дії цієї засади з відповідним чітким закріпленням у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві. Адже здійснення судочинства у кримінальних провадженнях, підвищення його ефективності за допомогою детальної регламентації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини надасть змогу позитивно вплинути на формування професійних якостей працівників правоохоронних органів, які покликані здійснювати кримінальне провадження.

Комплексне порівняльно-правове дослідження виникнення, становлення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, її подальший історичний розвиток та імплементація до національного кримінального процесуального законодавства сприятиме реформуванню й удосконаленню кримінальної процесуальної діяльності в Україні.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали роботи українських та зарубіжних вчених і практиків, зокрема дослідження питань, пов'язаних з проблемами реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у кримінальному процесі, проводили

українські вчені: М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, А. М. Бойко, Т. В. Варфоломеєва, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, І. В. Грицюк, Ю. М. Грошевий, А. М. Кислий, Г. К. Кожевніков, В. В. Крижанівський, В. В. Лисенко, В. Т. Маляренко, І. Є. Марочкін, Т. М. Мірошніченко, М. М. Михеєнко, В. В. Молдован, В. Т. Нор, В. О. Попелюшко, П. В. Пушкар, П. М. Рабінович, Н. В. Сибільова, З. Д. Смітєнко, Ю. В. Стеценко, О. Ю. Татаров, В. М. Тертишник, В. В. Топчій, В. І. Фаринник, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило, В. М. Юрчишин, С. С. Яценко та інші.

Слід погодитись з дисертантом, що незважаючи на значний внесок зазначених вище науковців, окремі проблеми реалізації засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у кримінальному провадженні в Україні досі залишаються спірними та невирішеними і створюють підґрунтя для подальшого її дослідження.

З огляду на зазначені позиції, викладене дає всі підстави офіційному опоненту вважати тему дисертаційного дослідження В.П. Любавіної актуальною, її наукову розробку своєчасною, та такою, що має науково-прикладне значення.

Дисертацію виконано відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015, Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р, наказу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про затвердження Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року та в межах кафедральної науково-дослідної теми кафедри кримінального процесу та криміналістики «Удосконалення кримінального провадження в Україні (кримінальні

процесуальні та криміналістичні аспекти» (реєстраційний номер №0115U002808).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Університету державної фіскальної служби України від 23 лютого 2017 року, протокол № 3, та включено до планів науково-дослідних робіт навчального закладу.

Вивчення змісту дисертації та автореферату В.П. Любавіної свідчить про логічну структуру роботи, що дало можливість здобувачеві всебічно й повно висвітлити тему дослідження.

Об'єкт та предмет дисертаційного дослідження визначені правильно.

Здобувачка переконливо довела, що питання, які виступають предметом його дослідження, є важливим як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Метою дисертаційного дослідження є формування теоретичних засад та науково обґрунтованих рекомендацій, які стосуються вдосконалення теорії кримінального процесуального законодавства України щодо дії презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини на кожній стадії кримінального провадження та її застосування в практичній діяльності правоохоронних органів.

Результати дисертаційної роботи В.П. Любавіної є аргументованими та переконливими, вони отримані завдяки широкому використанню різноманітних методів наукового дослідження.

На думку офіційного опонента, методологія дослідження побудована вірно, передбачає використання апробованої системи методів та методик. Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку виглядає чітко і зрозуміло та цілком відповідає загальним вимогам. Завдання та мета наукової праці автором в цілому досягнуті.

При підготовці дисертації здобувачем використано емпіричну базу, яка включає в себе систематизовані матеріали офіційної статистики щодо узагальнення практики кримінальної процесуальної діяльності слідчих органів, прокуратури, суду, публікації в періодичних виданнях, довідкова

література, відомчі аналітичні матеріали та інші документи, що містять інформацію з досліджуваної проблематики презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, а також дані анкетування 164 слідчих, 152 суддів та 106 представників засобів масової інформації Київської, Вінницької, Житомирської, Волинської, Полтавської, Чернігівської, Черкаської, Херсонської, Сумської та Хмельницької областей щодо розуміння та практичного застосування презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у професійній діяльності.

Дисертаційна робота базується на нормативно-правовій базі, яку складають Конституція України, чинне кримінальне процесуальне законодавство України й низки інших держав, міжнародні та європейські конвенції, декларації, пакти, угоди, рішення Європейського суду з прав людини, постанови, роз'яснення, узагальнення Верховного Суду України і деяких інших держав, вищих спеціалізованих, апеляційних та місцевих судів, міжвідомчі та відомчі підзаконні нормативно-правові акти з питань здійснення кримінального провадження.

Дисертантка використала достатню кількість наукової літератури з питань реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини як засади кримінального провадження. Також авторка використала наукові праці з кримінального процесу загального характеру.

Обґрунтованість та достовірність отриманих дисертантом результатів, висновків і пропозицій забезпечена завдяки глибокому аналізу як нормативно-правових актів, так і широкого кола наукових джерел.

Дисертація В.П. Любавіної є цікавою комплексною монографічною працею з проблем реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини як засади кримінального провадження, де проаналізована як стара, так і нова законодавча база. Вона вміщує значну кількість наукових положень, висновків та рекомендацій, які заповнюють існуючі положення у кримінальній процесуальній науці та сучасні підходи до вирішення питань, пов'язаних з вищевказаною діяльністю.

В.П. Любавіна сформулювала ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, які, на думку офіційного опонента, характеризуються новизною та в сукупності вирішують важливу теоретичну та практичну проблему.

Серед наукових положень та висновків, які характеризуються науковою новизною, слід відзначити, зокрема такі, як:

- обґрунтовано необхідність доповнити статтю 3 КПК України пунктом 13-1, закріпивши визначення поняття «засада презумпції невинуватості», при цьому на основі аргументованих ознак, доктринального і конституційно законодавчого визначення презумпції невинуватості надано визначення в авторській редакції: «Презумпція невинуватості – це закріплена в законодавстві правова гарантія, яка не допускає формування передчасної позиції щодо винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено у встановленому кримінальним процесуальним законодавством порядку і підтверджено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили»;

- запропоновано внести зміни до ст. 7 та ст. 17 КПК України з метою розподілу єдиної засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності на дві самостійні: ст. 17 «Презумпція невинуватості» та ст. 17-1 «Забезпечення доведеності вини» КПК України, базуючись на тому, що засада презумпції невинуватості та засада забезпечення доведеності вини є самостійними конституційними засадами і їхня дія в часі не співпадає, а також у світовій практиці презумпція виступає самостійною основоположною гарантією на справедливий суд;

- удосконалено напрями та форми взаємозв'язку органів досудового розслідування, суду та засобів масової інформації під час інформування громадськості про хід розгляду кримінального провадження в межах дотримання і гарантування презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини;

- удосконалено положення щодо порядку застосування презумпції

невинуватості та забезпечення доведеності вини на стадії досудового розслідування, в тому числі під час застосування слідчих (розшукових) дій і судового розгляду;

– удосконалено ряд комплексних, системних рекомендації щодо заходів удосконалення правоохоронних органів в Україні у сфері дотримання прав і реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини та порядок реалізації презумпції невинуватості щодо суб'єктів господарювання під час притягнення їх до відповідальності за порушення правил здійснення господарської діяльності та обґрунтування доцільності внесення змін до статті 62 Конституції України.

Цікавими в теоретичному і практичному аспектах є сформульовані дисертантом аргументи на користь внесення змін у КПК України.

Цікавими є й інші висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта, які виносяться на захист.

Разом все зазначене підтверджує наукову обґрунтованість та достовірність зроблених у дисертації теоретичних висновків та науково-практичних рекомендацій.

Отримані автором результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у різних аспектах як наукової так і практичної діяльності. Вся сукупність теоретичних та практичних висновків дослідження В.П. Любавіної свідчить про те, що вони є певним внеском у сучасну науку кримінального процесу, оскільки розширюють і поглиблюють уявлення про діяльність професійних суддів та присяжних під час розгляду справи в суді.

Сформульовані в дисертації положення, висновки й пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – при подальшому дослідженні і вирішенні проблем, пов'язаних із застосуванням презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у кримінальному процесі (акти впровадження в наукову діяльність Університету державної фіскальної служби України від

19 лютого 2018 року та Науково-дослідного інституту фіскальної політики від 14 березня 2018 року);

– *законотворчій діяльності* – для удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства з питань щодо забезпечення та реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час кримінального провадження;

– *освітньому процесі* – для подальших розробок та досліджень актуальних проблем, що виникають при застосуванні презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, а також при написанні окремих розділів (глав) підручників і навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів з курсу «Кримінальний процес», при підготовці лекцій і проведенні занять за відповідними темами (акти впровадження в освітній процес Університету державної фіскальної служби України від 27 березня 2018 року та Національної академії внутрішніх справ від 14 лютого 2018 року);

– *практичній діяльності* – для підвищення ефективності роботи співробітників правоохоронних і судових органів щодо реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, а також під час розроблення й удосконалення відомчих нормативно-правових актів та методичних рекомендацій з питань організації досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень (акти впровадження в практичну діяльність Департаменту кадрового забезпечення Міністерства освіти і науки України від 4 квітня 2018 року, Ірпінського відділу поліції ГУНП у Київській області від 7 березня 2018 року, Національної поліції України від 14 березня 2018 року).

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок, із них основного тексту – 202 сторінки, список використаних джерел – 24 сторінки (224 найменувань) та 4 додатків на 50 сторінках.

Перший розділ «Загальна характеристика презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини в системі засад кримінального провадження» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Історичний розвиток інституту презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини» дисертант аналізує історичний аспект розвитку цього інституту. розкриваються історичні аспекти виникнення, розвитку та закріплення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини в законодавстві України й окремих держав світу.

Проаналізовано поняття «презумпція» та «правова презумпція», враховуючи відсутність єдності позицій вчених-процесуалістів стосовно системи правових презумпцій, які діють у кримінальному процесі України.

На основі аналізу історії та юридичної літератури встановлено, що принцип презумпції невинуватості в кримінальному судочинстві почав відроджуватися у Франції.

У підрозділі 1.2. «Сутність і значення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини для виконання завдань кримінального провадження» здобувачем зазначено, що закріплення презумпції невинуватості в законодавстві України дало можливість визначити елементи правового процесуального становища особи. Визначено, що основне значення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини полягає в тому, що це своєрідний інструмент гарантування і дотримання основних прав людини і громадянина при розгляді кримінальних проваджень судом і винесення справедливого та законного судового рішення.

Враховуючи позиції і думки вчених, запропоновано власний підхід до розуміння засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини. На основі проведеного дослідження зроблено висновок щодо необхідності розмежовувати два поняття – «презумпція невинуватості» та «принцип презумпції невинуватості».

У підрозділі 1.3. «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як конституційна засада судочинства» присвячений вивченню презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини як конституційної засади, закріпленої законодавцем у Конституції України. Проаналізовано, що зазначена базова засада кримінального провадження закріплена в двох окремих статтях Конституції України – ст. 62 і ст. 129, проте в КПК України це єдина засада.

Другий розділ «Реалізація презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Зміст презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час відкриття кримінального провадження та при обранні заходів забезпечення кримінального провадження» на основі аналізу законодавства та практичних ситуацій встановлено, що презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини може розглядатися у двох значеннях: широкому та вузькому. У вузькому значенні – при розгляді кримінального провадження в суді, в широкому – у кримінальному процесі загалом, включаючи й стадію досудового розслідування конкретного кримінального провадження, та в подальшому – в судовому розгляді також.

Авторкою з'ясовано, що засада презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини є однією із основних під час відкриття кримінального провадження, де найбільш чітко має прояв її суть і значимість для кожного учасника процесу. Саме зазначена засада належить до галузевих правових презумпцій, які діють у кримінальному процесі. Проте наголошено, що лише 68 % опитаних працівників правоохоронних органів загалом розуміють зміст засади презумпції невинуватості, а його дію під час досудового розслідування визнають, відповідно, тільки 45 % опитаних.

У підрозділі 2.2. «Додержання презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини при проведенні слідчих (розшукових)

дій» автором визначено дію зазначеної вище засади при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.

Проаналізовано дотримання презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини при проведенні слідчих (розшукових) дій, основною метою яких є збирання доказів, що в подальшому будуть використані для доведення винуватості або ж, навпаки, невинуватості особи.

У підрозділі 2.3. «Реалізація презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час судового провадження» розглянуто наведений детальний аналіз застосування презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час судового провадження.

Третій розділ **«Міжнародно-правова характеристика презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини щодо кримінального провадження»** складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Порівняльна характеристика презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у законодавстві сучасних зарубіжних країн» присвячений аналізу законодавства окремих країн світу, зокрема Сполучених Штатів Америки, Німеччини, Іспанії та Франції.

Зважаючи на особливості побудови правової системи США, яка є федеральною державою, презумпція невинуватості закріплюється найчастіше у законодавстві окремих штатів. Так, на прикладі законодавства штату Каліфорнія з'ясована схожість цієї норми на засаду презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини за КПК України, за якої обов'язок доведення покладається на сторону обвинувачення, а також наявність розумного сумніву у доведеності вини з боку обвинувачення.

У підрозділі 3.2. «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини в практиці діяльності Європейського суду з прав людини» подається детальний аналіз рішень ЄСПЛ, що стосуються порушення як Україною, так і іншими країнами засади презумпції невинуватості.

У підрозділі 3.3. «Реформування та напрями вдосконалення кримінального процесуального законодавства України в межах реалізації

презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини з урахуванням міжнародного досвіду» містить комплексний і аналітичний підхід до процесу реформування та напрямів удосконалення законодавства України в межах реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини з урахуванням міжнародного досвіду.

Проаналізовано сферу діяльності правоохоронних органів (особливо органів досудового розслідування, прокуратури, суду) та виокремлено основні проблеми, які виникають при реалізації презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини.

Суттєво збагачують зміст виконаної роботи і певним чином уточнюють її якісно викладені додатки.

Зроблені В.П. Любавіною наукові висновки мають вагому аргументацію належним чином обґрунтовані і характеризуються високим рівнем достовірності. Основні положення дисертації в відображенні відображено в 20 наукових публікаціях, серед яких сім наукових статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, дві статті – у зарубіжних періодичних виданнях та одинадцять тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

Стиль написання дисертаційного дослідження є ясным і доступним, матеріали викладено логічно та достатньо аргументовано.

Дисертація В.П. Любавіної виконана на актуальну тему і характеризується наявністю в ній нових наукових положень і практичною значущістю. Водночас, у цілому позитивно оцінюючи дисертацію В.П. Любавіної та відмічаючи її відповідність вимогам нормативно-правових документів щодо робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук в частині необхідного теоретичного рівня, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірності

й наукової новизни, практичної значимості, вважаємо за доцільне висловити ряд зауважень щодо окремих її положень, що потребують свого уточнення, доповнення, а у низці випадків мають неврегульований чи спірний характер, зокрема:

1. У підрозділі 1.1 авторкою детально охарактеризовано історичний аспект інституту презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини. Проте ні з тексту загальних висновків, ні з основного тексту незрозуміло, до яких наукових результатів дійшла здобувачка.

2. У підрозділі 1.2 «Сутність і значення презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини для виконання завдань кримінального провадження» здобувачкою розглянуто думки науковців та нормативний зміст поняття презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, проблеми її застосування на практиці. В результаті проведеного дослідження Любавіна В.П. розділяє цю засаду на дві самостійні: засаду презумпції невинуватості та засаду забезпечення доведеності вини. Хотілося б під час прилюдного захисту почути, які критерії використовувала здобувачка при розмежуванні даних понять.

3. На стор. 54 дисертації авторка пропонує доповнити п. 13¹ статті 3 «Принцип презумпції невинуватості – це нормативно закріплене в законодавстві припущення, відповідно до якого особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню доти, доки її вину не буде доведено у встановленому кримінальним процесуальним законодавством порядку і винесено обвинувальний вирок суду, що набрав законної сили », а у розділі «вперше» пропонується таке визначення: «Презумпція невинуватості – це закріплена в законодавстві правова гарантія, яка не допускає формування передчасної позиції щодо винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено у встановленому кримінальним процесуальним законодавством порядку і підтверджено

обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили». Хотілося б почути думку дисертантки, яке ж саме визначення варто законодавчо закріпити.

4. Розділ 2 дисертаційного дослідження «Реалізація презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини у кримінальному провадженні» складається з трьох розділів, у яких розглядається зміст презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час відкриття кримінального провадження та при обранні заходів забезпечення кримінального провадження; додержання презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини при проведенні слідчих (розшукових) дій; реалізація презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час судового провадження.

При цьому, дисертанткою не було відображено належної форми реалізації цих фундаментальних принципів саме у процесуальних рішеннях, визначених ст. 110 КПК України. Так, саме у цих процесуальних документах (постанови, повідомлення про підозру, ухвали слідчого судді) суб'єкти, які наділені державно-владними повноваженнями найчастіше нехтують вказаними вимогами, і відображають причетність певної особи до вчинення кримінального правопорушення, як доконаного факту. Тому, на думку офіційного опонента, акцентування уваги саме на цих проблемах у даному розділі було б найбільш доцільним.

5. Досліджуючи у підрозділі 2.1 зміст презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини під час відкриття кримінального провадження, здобувачем не було дослідженого головного питання при внесенні відомостей до ЄРДР – правомірність відображення даних про певну особу в короткому змісті обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела.

Адже в основному у багатьох нетяжких кримінальних правопорушеннях (наприклад, крадіжка з магазину), особа, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, зазвичай відома, і відомості про неї слідчий,

прокурор при реєстрації до ЄРДР вносить одразу до автоматизованої бази, що відображається у Витягу. Хотілось би почути думку дисертантки з приводу того, чи можна вважати таку практику органів досудового розслідування такою, що на належному рівні утверджує зміст презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, коли фактично відносно цієї особи у подальшому досить тривалий час можуть збиратися докази причетності її до вчинення кримінального правопорушення, при тому що чіткого визначеного процесуального статусу у цьому кримінальному провадженні вона не має.

Проте зазначені зауваження в цілому носять рекомендаційний характер, можуть слугувати підґрунтям для наукової дискусії і, безсумнівно, не впливають на високу, позитивну оцінку підготовленої наукової праці.

Таким чином, на думку офіційного опонента, дисертація Любавіної Вікторії Петрівни на тему: «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як засада кримінального провадження» є завершеною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки кримінального процесу, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Любавіна Вікторія Петрівна на основі її прилюдного захисту заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

**Доктор юридичних наук, адвокат,
старший партнер Адвокатського об'єднання
«Тататров Фаринник Головка»**

В.І. Фаринник